

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an
3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.
Foaie apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni

Un sir garmond:
o dată 7 cr., a doua oară
6 cr., a treia oară 5 cr.,
și de fiecare care publi-
cations timbru de 30 cr.

Tot ce privește foaie,
să se adreseze la Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii
in
Blaș.

Foie bisericescă-politică.

Anul IX.

Blas 18 Novembre 1899.

Numărul 46.

În fața sinodului.

„Sintem adenc convinși, că prin convocarea acestui sinod archidieceșan împlinim o dorință ferbinte a clerului și poporului nostru credincios, chiar de aceea nu ne îndoim, că toți cei îndreptățiți și îndatorați se vor înfățișa și vor participa la lucrările sinodului, spre ce prin aceste litere îi invităm și frățesc îi rugăm.“

Cuvintele acestea luate din cerculara convocătoare, credem, că s'au adevărit în de ajuns prin entuziasmul, cu care au fost salutate din partea tuturor.

În deosebii sinodele protopopesci, despre cari pressa noastră a luat act atât de conștiințiosă în zilele din urmă, confirmă în mod îndoit buna impresie, ce a lăsat în inima clerului faptul convocării.

Era și timpul potrivit de o parte, era și conștiința periculelor, ce acoper din ce în ce mai negre seninul cer al vieții noastre bisericesci.

Inimile cu durere de nēm și de biserică erau cuprinse de temeri și nedumeriri, se aușiau glasuri aprupe desnădejduite... Și din amestecul acestor glasuri nu eram în stare să ne lămurim deplin, căci erau glasuri particulare acestea, er noi așteptam glasul iubit și hotărît al Păstorului.

Acest glas a întărit eră și nădejdea în noi, a încălțit inimile cuprinse de recele fior al nedumeririi.

Era glasul, care ne aducea a minte, că în lupta noastră nu sintem singuri, în durerile noastre nu sintem părășiți, căci scris este „nu vë voi lăsa pe voi orfan!“

Căci dacă norii amenințători de pe orizont au inspirat temeri în cler și popor, îndoit a trebuit să simțescă îngrijirea Capul clerului și al poporului, căci El este taria noastră, și ori ce lovitură aplicată bisericii, pe El atinge mai dureros.

De aceea, vëdënd nedumerirea, care a cuprins spiritele, a socotit de bine a-i chema la sine pe cei „aleși“ din mulții „chemați“ ai clerului archidieceșan, ca împreună, luând samă de aspirațiunile și durerile lor, să aducă hotăriri privitoare la sörtea clerului și a poporului credincios. Căci vremurile sint, fără îndoelă atât de grele, în cât un paș greșit despre sörtea clerului ar avë urmări fatale pe ani înainte, și eră și un paș binecumpenit ar fi un ascendent moral de neasemnată însemnatate.

Etă pentru ce clerul a salutat cu atăta entuziasm convocarea, carea a satisfăcut de fapt „unei dorințe ferbinți a clerului și poporului nostru credincios.“

S'au ținut deja sinodele protopopesci, s'au ales reprezentanții tractuali.

Încă o zi - două și delegații vor sosi din tôte părțile, să salute în persoană pe convocătorul sinodului, și alătura de El, să participe la ședințe.

Nedumeririle se vor risipi, simțemintul neîncrederii în puterile noastre se va risipi și el, căci sinodul ne aduce a minte puterea noastră, legătura noastră, *unitatea noastră de acțiune*. Ori cât de puțin ne-am încrede în puterile noastre, conștiința eră noi lucrăm cu toții spre aceea și țintă, puterile noastre se concentreză în aceea și direcțiune — ne dă puteri noue, și ne câștigă încredere în noi însine și însuflețire.

Și aceea, ce pentru unii sau alții erau cestiuni de nedumerire și temere, pentru sinod va fi numai cestiune de matură și serioasă desbatere, căci scris este „unde se vor aduna doi sau trei în numele meu și Eu voi fi cu ei.“

De aceea salutăm din adencul inimii noastre pe convocătorul sinodului, mulțămindu-i pentru împlinirea celei mai ferbinți dorințe a clerului, în un timp atât de acomodat, în cât pöte tocmai din acest motiv nu e privită cu ochi buni din — anumite părți.

Salutăm cu frățesca dragoste pe reprezentanții clerului rural și-i așteptăm cu brațele deschise, felicitându-i pentru însuflețirea de care au dat dovëdi în timpul din urmă!

Și în deplină mângăere și liniște-sufletescă, ne ațintim privirea spre viitorul atât de apropiat, așteptând ca în situația încurcată a bisericii noastre, hotăririile măritului sinod să reverse lumină și bună înțelegere!

Feuilleton.

Capetul lumii?

Era să përa lumea, dar mulțamită Domnului nu a perit. Era să vedem o cădere de stele, cum de mult (din 1866) nu s'a mai vëdüt, dar în loc de stele au cădüt fulgi de neună, cel puțin la noi neună a cădüt. Etă cu ce ne-am ales după atâtea profetii! Azi mâne, când lumiea va vrea să te blasteme, îți va dori, să fi meteorolog sau astronom și prezicerile să albă sörtea prezicerilor lui Falb.

Înainte de asta cu 6-7 ani un anumit Dr Koch din Berlin — măștrămasi că a fost cu ochilari, — înucinase în lumie, că a descoperit lécul ofitei. Fieșce lumiea întregă începü să salte de bucurie. Mai ales în Germania, patria sa, îl sörbătorisü începënd de la împëratul până la cel din urmă țëran. Nu scüi ce societate științifică se grăbi a-i oferü un premiu de 100.000 ori 200.000 de marce. Dăr abia trecü o săptămână ori două și cetesc, că Dr Koch a plecat spre Egipt să se restaureze de om-

nelele descoperirilor sale, în faptă inse că să scape de vorbele și risul ömenilor, căci bacteriele ofitei nu voiaü să përa de serul lui. Nu scüi face-va acela și lucrü și Dr Rudolf Falb? Mai anii trecüți Nemții îi făcusera o colectă pentru susținerea familiei, acuma ar fi consult să-l adune parale pentru o călătorie în Egipt și vechea Babilonie, țările prezicerilor astronomice.

După spusele lui Falb lumiea noastră, adecă pământul, avea să përa așa, că se va întâlni cu un corp ceresc mai mare, care îl va sfărma în mii și milioane de bucăți. Cei alăți astronomi inse ziceau, că nici vorbă de ciocniri și sfărma, ci de o cădere de stele numărösă, o adevărată plöe de stele, fenomen ce se repetesce din 33 în 33 de ani. Fenomenul s'a vëdüt în 1799, apoi în 1833 și 1866 și acuma se așteptă în Novembre, între 12—16 după alții în vre o zi din partea a doua a lunii.

Așa ceva mai credeam, cu atât mai virtos, căci Novembre e luna stelelor cădëtore. Nu ca și cum în alte luni nu ar căde destule stele, dar în August și mai ales în Novembre stelele cădëtore sint mai dese. Pentru ce? Tëraniți zic, că fie care om își are stëna sa și când omul möre, stëna îi cade,

astronomii inse spun, că stelele cădëtore sint corpuri mici, resfirate în univers, în unele locuri mai puține, pe airea mai multe, și dacă pământul în calea sa se apropie de ele, le atrage la sine. Stelele cădëtore nu au lumină și nici nu se vëd, de cât în momentul, când ajung în atmosfera pământului, și atunci încă numai pentru aceea, căci frecându-se de particulele de aer se înfërbintă și se înfăcăreză, și sau că ard și se consumă, ori trec repede prin atmosfera și dispar ori apoi cad la pământ. Și fiind că în August și Novembre pământul ajunge în locuri, pe unde corpurile aceste sint mai număröse, în lunile acestea se vëd mai multe stele cădëtore.

Astronomii cercă să explice, de unde vin corpurile aceste înërante. Probabil, zic ei, că sint sfărmașurile vre unui corp ceresc mai mare. Scim bine, unii din auctite alții și din vëdute, ce pustiiri grozave sint în stare, să pânseze cötremurul de pământ! Focul intern dacă nu s'afă resulfatorü, cum sint vulcanii, scudăpe și sfărma de credü, că nu are să mai rămäne pëtră pe pëtră. Cötremure de aceste grozave, esplosiuni cauzate de focul intern vor fi sfărmaș în bucățele cutare masă colosală din univers,

Prințul moștenitor între Români. — Cu prilejul petrecerii sale în Eclia-română prințul moștenitor Francisc Ferdinand a asistat la jocul aranjat de locuitorii din ținutul acela. Au jucat Unguri, Nemți, Sârbi, Bulgari și Români. Jocul Românilor, pe cum și portul lor, mai ales al femeilor a atras luarea a minte a moștenitorului de tron, care și-a exprimat plăcerea, rostind în românește: frumos! frumos!

La plecarea sa din Eclia, întâmplată Miercuri în 8 a. l. c., Alteța Sa prințul a fost petrecut de 40 călăreți români.

Ministrul Széll despre naționalități și dualism. — Spre a răspunde erupțiilor lui Ugron, Széll a ținut să-și exprime în ședința din 6 a. l. c. vederile sale în cestiunile atinse de Ugron. Cele zise la adresa națiunii magiare, le consideră drept „esagerări”, „oglinzi convexe”. Răspunsul lui în cestiunea naționalităților ar fi foarte lămurit, dacă limba ungară ar avea terminii deosebiți pentru noțiunile „ungar” (politic) și „magiar” (etic). El a zis următoarele:

În cât privește naționalitățile, cred că și la ele se află apariții izolate. Dacă aș poartea puterea magică de a mă apropia de îmboldurile, simțămintele și gândurile secrete ale fie căruia și a le schima, aș avea lucru destul. Dar eu așa euget, că și pe acest teren tot mai mult iese la ivelă convingerea, că în Ungaria este posibilă numai o singură politică, și a nume aceea, pe care o urmărim și care se află în inima fie căruia, că această țară alcătuesce un singur corp politic, că fie care locuitor al ei este membru cu egale drepturi ale acestei națiuni politice. Noi nu cunoștem de cât fir al acestei țări, cari vorbesc diferite limbi, și privitor la limba egala îndreptățire este rezervată, există chiar și excepțiuni legale așa cum ele rezultă din unitatea statului și din recerințele practice ale administrației publice.

Nu mai o singură politică poate fi în această privință. Ori și ce limbă vorbesc cine va în această țară, el trebuie să se considere ca Ungar, adevărat înțeleg ca cetățean al statului ungar, ca membru al națiunii politice ungare (magiare? Red.). Această trebuie să o cerem, această o și cerem și fie care o va cere. Prin această nimeni nu va fi desbrăcat din nisuițele sale culturale, de limbă și de rasă, întru cât ele nu stau în contradicție cu ideea de stat ungar (magiar? Red.).

Er relativ la dualism, a zis următoarele:

„Nici o dată n'am privit alcătuirea de la 1867 ca un „modus vivendi” sau ca un expedient, ci ca încheierea unei războiri de trei sute de ani. — Am privit pactul ca o alcătuire, care a pus capăt certei; o alcătuire, prin care s'a determinat clar, din sancțiunea pragmatică, datorințele țării, s'a păstrat drepturile acestea și s'a creat bazele, pe cari țara își poate dezvolta rostul său ca stat și poate progresa în direcția materială și intelectuală.

„Ecă drept ce am considerat eu pactul dualistic și ca atare îl consider și azi. Și pentru ce acesta? Fiind că este bun, pe cum cred eu . . . Și fiind că sunt convins, că noi, cari așa eugetăm, formăm majoritate în țară, de aceea cred, că pot să caracterizez pactul ca bun și să-l mențin în numele majorității, în acela al întregii națiuni.

„În ciuda transformărilor mari, pe cari le vedem petrecându-se în jurul nostru; în ciuda curentelor politice europene și internaționale, pe care am vădit-o manifestându-se în cei de pe urmă 30 ani, — nici una și nici unul n'a fost de natură, în cât să fie schimbat motivele, pe baza cărora s'a încheiat pactul de la 1867. Și eu și azi încă rămân pe lângă aceea, că date fiind toate aceste curente, ba tocmai în urma lor, pactul de la 1867 și azi încă apare tot așa de motivat și potrivit împrejurărilor. Eu cred că în fața acestor transformări, sintem și mai mult avizați a trăi în această

monarhie; ca stat ungar independent în cadrele prescrise de lege, căci mie-mi este foarte temă, că față cu curentele politice ce străbat Europa, noi ne-am pute afirma cu mult mai puțin.”

Despre audiența la Monarchul „Ellenzék” din Olș crede a sci care a fost scopul mergerei Escellenței Sale Michail Pavel la Monarchul. Acest ziar publică în numărul său din Sâmbăta trecută o telegramă din Budapesta, în care se zice, că Escellența Sa în audiența ce a avut-o la Maestatea Sa, a referat Maestății Sale despre agitațiunea, ce o observă în biserica sa, pentru că Români greco-catolici se tem, că vor fi contopiți în biserica catolică magiară, act în contra căruia ar trebui să lupte din toate puterile. Episcopul a amintit, că în cazul acesta credințioșii săi ar trece la confesiunea ortodoxă, care amenințare a răsunat și în conferința episcopescă, fără ca să fi fost privită ca îndreptățită.”

Îndârjirea naționalităților. Mare ciudă îi mănca pe compatrioții nostri purtarea naționalităților față de dășii. Ei se afirmă pretotindenia de stăpâni în casa proprie și pretind respect de la naționalitățile nemagiare, le aduc aminte de nenumăratele bunătăți, ce ei le revarsă asupra lor, și când-i la adevărat naționalitățile în loc să fie multămitore, le contrastau, îi batjocoresc. Așa au făcut Italienii în Fiume, așa s'a purtat Sârbi în Becicherecul-mare.

În Fiume s'a fost instalat nesce tranwaye electrice, pe cari erau inscripți și în limba magiară. Italienii de acolo s'a simțit vătămăți prin acesta, și nu numai, că s'a legat că nu se vor folosi de tranwayurile electrice, ci s'a opus circulațiunei acelor. Le au oprit în cursul lor, le au bombardat cu petrii, au pus pe șine petrii și dărabe, de fer, ca să deralizeze și nu se vor opri pe

și rămășițele lui umbli orfane, lăsate în prada celor mari. Pământul și a fară de pământ poate încă alte multe corpuri ceresci, în lăcomia lor, nu pot trece pe lângă ele, fără să-și întindă mâna la ele.

Catastrofe de aceste sint în univers. Istoricul grec Ephoros scrie, că la anul 371 a. d. Chr. un comet s'a desfăcut în două și analele chineze încă amintesc de mai multe desfăcări de acestea. Dar și în timpurile noastre încă avem o catastrofă de acestea, cazul cometului lui Biela.

Cometul acesta a fost descoperit la anul 1826 în Boemia la Josefstadt, cel de tristă memorie. La 1832 cometul s'a vădit de noii, la 1839 asemenea. De aci s'a dedus, că el se arată tot la 6³/₄ ani. La 1846 cercând după el, s'a aflat că e desfăcut în două, unul mai palid, cel alalt mai luminos, dar în colo fie care cu cода sau șleptul său. De la 1862 cometul cel mic a dispărut, cel mare înse s'a mai vădit, și în ast an e vorba, să vină atât de aproape de pământ, în cât pământul să treacă prin cода lui. Lucrul avea să se întâmple în zilele aceste, nu sciți întâmplatu-s'a sau nu.

Se vede, că de cometul acesta își legase Dr Falb speranța, să ne dea lovitura de grație cum se zise. Că pentru ce îi atribuie atâta putere, nu înțeleg și ved, că nici altii nu prea înțeleg. Pe cât se scie, cода cometilor constă din gaz, atât de rar în cât prin ea stelele se pot vedea cât de bine. E dară nșor de înțeles, că dacă pământul ar trece prin cода lui, cel mult în aer

s'ar putea resimți ceva mișcare. Și că mișcarea această nu e puternică, și că nu e temere să măture tot ce se află pe suprafața pământului, se deduce din treceri de mai înainte, nu tocmai prin cода cometului lui Biela, dar tot prin cода de cometi. Cu mult mai mare ar fi pericolul, de cum va în cода cometului ar fi gazuri veninoase, mai ales dacă pământul în urma atracțiunei sale ar răpi cometului o parte din ele.

Astronomii susțin, că de câte ori pământul trece prin cода vre unui comet, tot de una ne putem aștepta la o cădere de stele numeroase, așa numită plouă de stele. Pentru ce? Pentru că în urma atracțiunei pământului și a pedecii, ce ar întâmpina în aer, din cода s'ar desface mase mai mici, cari contragându-se și infierbântându-se ar licări pe un moment și apoi s'ar stingea câte pentru tot de una.

Cometul lui Biela e telescopic, va să zică numai cu telescopul se poate vedea. Sint înse și cometi vizibili cu ochii liberi, cei mai mulți cu cода, dar unii și fără cода.

Nu toți cometi au cода, tocmai de aceea numirea de „stea cu cода” nu e corectă. Apoi mai sint și cometi cu mai multe code, cometă cu 2, 3, 4 și și mai multe code. La unii codele le sint de mil și milioane de kilometri. Code cât de la noi până la soare, nu sint ceva rarități de vădit numai prin mușee, ci lucruri de toate zilele. În trecut fie zis tocmai din cauza codelor, ce ni se par ca nișce șlepturi de bal, am cercat să dau cavității formă feminină, zicându-i

cometă și nu comet, dar ce să-i faci, de multe ori puterea obiceiului e mai mare de cât a voinței. Se vede că în copilărie m'am dat al zice comet, și acum de câte ori nu reflectez, tot comet îi zic. Ast fel în urmă mi-am zis, că de cât să-l numesc în două forme, mai bine abzie de un propus alt fel destul de laudabil, de a nu ne atribui nouă bărbaților ceea ce pe dreptul femeilor li se cuvine.

Partea principală a cometilor e capul și în cap erăși simburele. Pe cum la prună, la persecă și alte pome asemenea lor, în lăuntru părții cărnoase se află simburele mai des și mai tare, în tocmai așa și în capul cometului, din a fară e materie mai rară, în lăuntru mai desă. Partea mai desă se numește simbură. Simburele e relative mic, zic relative la partea din a fară a capului și la cода, căci 100 până la 1000 de kilometri nu e puțin, er atâta face simburele unui comet comun.

În lăuntru cometilor căldura e mare și trebuie să sfârșie și ferbe, și tocmai căldura cea mare e sfărmașia cometului în bucăți. Pământul din a fară e răcit și scorta îi este întărită și cu toate aceste în lăuntru sfârșie și ferbe, în cât din când în când cutremură ținuturi întregi; dar încă ce va fi în lăuntru cometilor, a căror căldură e atât de mare, în cât nici chiar la suprafață nu a apucat să se întărească.

Cometi își capătă lumina de la soare, dar probabil au și ceva lumină proprie, și

calea apucată, până când inscripțiile magiare nu vor fi delăturate. Fiume e italiana, zic ei, jos cu Magiarii, nu-l mai voim. Agitația e atât de mare în unii Fiumani, în cât se pun pe șini preferând să fie tăiați de roțile tranwayului, de cât să-l vadă circulând cu inscripții ungurești.

Serbiilor apoi din Becicherecul-mare ajung așa de de parte cu drăgălașele atribute, ce le atribuiesc Magiarilor, în cât pe aceștia îi numesc și porci de Magiari. Și ceea ce-i supără mai mult, acesta o fac la instigațiunea și sub conducerea primului senator din Becicherecul-mare. Unii preoți serbi apoi sînt atât de nepatriotici, în cât la botezuri recomandă părinților ca să pună fiilor lor ast fel de nume, cari nu pot fi traduse pe ungurese.

Tot atâtea probe, că ideea de stat unitar magiar progresază cu pași giganticii (?) și că nisuițele de magiarizare sînt pline de succes. Bare-mi de ar învăța o dată stăpânitorii noștri din exemplele trecutului și părăsind calea greșită să apuce pe cea adevărată.

O statistică tristă. Cetim într'un ziar din capitală, că 1334 a fost numărul acelor nefericiți din anul trecut, cari au suferit în prinsore pe nedreptul. Cercând cauza acestei anormalități, numitul ziar ne spune, că cei mai mulți juriști o atribuiesc brutalităților gendarmăresci, cari acum au devenit lucruri de toate zilele și în contra cărora se aștepta o acțiune serioasă. În urmă conchide, că nu servește spre onoarea judicaturii, ca să suferă atâtea fără vină.

Ce inimii nobile! E curios numai, că atunci când e vorba de Români, ei suferă tot de una pe dreptul, ba nici nu li se dă

pe lângă ferbințela cea mare din lăuntru lor nici nu e mirare.

Numărul cometeilor e foarte mare, și pe cum se zice, soarta lor e să susțină căldura soarelui. Cum? Așa că în calea lor se tot apropie și în urmă cad în soare, parte întregi parte sfărțate în bucăți deja de mai înainte. Și dacă e adevărat, ce se susține, că vin într'una și cad cu sutele și cu miile, și dacă ne gândim cu ce repeziuni înfiorătoare se vor fi prăbușind în soare, va fi ușor să ne dăm sama despre căldura, ce o vor fi producând.

Etă că voiam să vorbesc despre capătul lumii și m'am trezit la cometa și la căldura soarelui. De alt fel un comet era vorba să pună capăt lumii, mai bine zis pământului, și dacă nu a făcut-o, se cade să-l dedice omul cel puțin câte va șire. În vechime i s'ar fi adus jertfe de multămită, poate vre o 100 de boi și câte va sute de oi. Azi ne îndestulăm cu câte va sute de litere așternute pe un foț ori două de hârtie. Ce să-l faci! vremiile s'au scumpit, oile și boii costază bani mulți, pe când hârtia și negreala sînt cu mult mai ieftine.

Dar era să uit un lucru. În seriile venitoare poate să se vadă plôe de stele. Cari aveți voi, și mai ales cei ce nu puteți dormi, grijiți, căci fenomenul e foarte frumos, cel puțin așa se spune. Dar un lucru să fie bine înțeles, de veți aștepta în zădar, nu mă înviniți pe mine. Spun și eu ceea ce am auzit și citit de la alții. Profet nu vreau să mă fac, căci nu vreau să o pățesc ca Falb, și nici bani nu am să leaș frunză în buză și să plec ca doctorul Koch spre Egipt.

pedepșa meritată. Brutalitățile gendarmilor atunci se prefac în fapte patriotice, demne de a fi recompensate.

Ori cum ar fi, ne bucurăm, că recunoaște cel puțin atâtea, ca gendarmii comit brutalități.

Porțile-de-Fer. Am fost amintit și noi la timpul său despre neînțelegerile, ce există cu privire la taxele pentru trecerea prin Porțile-de-Fer. Regularea acestui tract al Dunării din partea congresului din Berlin s'a concretizat Austro-Ungariei. Ungaria în parte le a și regulat și pentru trecerea prin ele a impus taxe fără ca în statorirea lor să fi întrebat pe cineva. În contra acestei proceduri a Ungariei, afară de România au mai protestat în special Rusia și Bavaria, pretinzând, că taxele trebuie stabilite de o parte de către puterile semnatare ale tratatului din Berlin și a statelor riverane interesate, ér de altă parte de către Austro-Ungaria, ca putere mandatară. În special România și-a exprimat părerea, că cea mai bună soluție ar fi, dacă statele riverane ar restitui Ungariei cheltuielile avute cu regularea Porților așa, că cuota să se stabilizească echitabil prin înțelegere comună, și navigația pe Dunăre să fie scutită de taxe.

Într'o ședință a comisiunii financiare ministrul magiar de comerț a fost întrebat asupra opiniunii ce o are față de acel plan al României. Ministrul a răspuns, că Porțile-de-Fer nu sînt pentru Ungaria o chestiune financiară, ci o chestiune de suveranitate de stat și de politică a comunicațiunii.

La această declarațiune a ministrului magiar Hegedius, din partea „Agentiei Române” s'a trimis un comunicat foilor austro-ungare, în care referitor la enunțațiunile ministrului de comerț se zice: În opoziție cu vederile ministrului ungar de finanțe, cercurile politice din România sînt de părere, că chestiunea nu poate fi de cât o chestiune pecuniară, de ore ce prin tratatul de la Berlin nu s'a intenționat de loc ca cu prilejul regulării Porților-de-Fer să se dea vre unui stat riveran supremație politică ori comercială peste această parte a Dunării.

Chestiunea încă nu e terminată și-și așteaptă deslegarea.

Regularea valutei. — Guvernul din Austria pe baza dispozițiunii imperiale din 21 Sept. 1899 a cerut de la comisiunea parlamentară însărcinată cu controla datoriilor statului și a valutei, să estradeze băncii austro-ungare pentru regularea valutei, suma de 59 mil. florenți aur, care sumă este restul împrumutului contras în 1892 pentru regularea aceleia-și valute. Comisiunea înse în ședința sa din 9 a c. a refuzat estradarea sumei cerute, motivându-și refuzul cu aceea, că ordinațiunea amintită, fiind adusă pe baza §. 14 nu are valoare.

Se înțelege, că neprimind banca austro-ungară aurul de lipsă, valuta nu poate fi regulată.

Acele 59 milioane florenți, aveau să formeze o parte din cuota Austriei de 70% pentru scoterea din circulațiune a datoriei flotante a statului în note de 5 și 50 fl. Notele de stat, ce erau în circulațiune la finea lui Septembrie tr., se ridicau la suma

de 125 milioane florenți. Din aceștia 112 milioane privesc ambele state, ér restul de 13 milioane pe Austria singură.

Din cele 112 milioane florenți cad pe Austria 70%, adică 78.4 milioane și 30% sau 33.6 milioane pe Ungaria. Pentru acoperirea celor 78.4 milioane florenți sînt a se folosi cele 59.1 milioane din 1892, ér restul de 19.3 milioane să se dea din prisosul caselor de stat.

După depunerea celor 112 milioane florenți în aur, banca avea să începă emiterea a 80 milioane florini în note à 10 corone și pentru restul de 32 milioane florenți să dea florini de argint pentru batere din nou în piese à 5 corone de aceea-și sumă.

În chipul acesta în decurs de doi ani toate notele de stat ar fi fost scoase din circulațiune și ar fi rămas bani de hârtie numai în note de bancă.

Fiind că hotărîrea comisiunii parlamentare amintite mai sus este definitivă și inapelabilă, ministrul de finanțe austriac Kniaziołucki a rescris comisiunii provocându-o ca să aducă o a doua hotărîre, de ore ce la ședința în carea s'a adus concludul, dintre cei 6 membri (trei din casa magnaților și trei din casa deputaților) unul a lipsit.

Comisiunea a ținut ședință din nou Marția trecută, dar fără rezultatul dorit. Voturile cu această ocaziune s'au împărțit în două părți egale, fiind trei membrii pro, ér trei contra estradării celor 59 milioane.

Magiarii sînt consternați pentru procedura comisiunii parlamentare vieneze, vîdîndu-și prin procedura această nimicite toate tocmele încheiate cu Austria pe baza §-lui 14.

Revista politică.

Afaceri interne. Lucrul de căpetenie, ce ocupă acum mințile deputaților magiari e statorirea cuotei. Comisiunile însărcinate cu statorirea proporției, s'au fost întrunit săptămîna trecută în Viena. S'a vorbit mult, nu-i vorba, în jurul acestei teme, și cu deosebire din partea subcomisiunilor de câte 7, alese din partea ambelor deputațiunii, dar la învoielă încă n'au ajuns. Așa, s'au despărțit unii de alții fără vre-o ispravă definitivă.

Tot ce au făcut, este, că cei din Austria se arată mai condescendenți, ér alii noștri mai darnici. Conform ultimei propuneri a delegațiunii ungare, chestiunea are să se rezolve așa, că Ungaria să plătească o sumă, carea să fie între 33 și 35%. Până acum Ungaria ținea strîns la 32%, pe când Austria pretindea 38%.

Pertractările comisiunilor fiind întrerupte în Viena, se vor continua în Pesta și după cum spun unii fără rezultat, ținînd fie care deputațiune de o anumită ambițiune a sa, ca să nu lase după cealaltă. În modul acesta statorirea proporției ar stabili-o guvernele.

Alții din contră cred, că comisiunile în urmă totuși vor statori cuota. Și acesta vor face-o la dorința Maestășil Sale. În zilele trecute adică, la un prînz de curte, Moparchul a vorbit mai mult cu deputatul Pulszky, membru în comisiunea cuotei, căruia și-a exprimat dorința, că ar fi bine ca comisiunile să

ajungă la o apropiere. De aci se esplică apoi și cedarea aceea reciprocă.

Orî cum va fi lucrul, pertractările se vor termina în aceste trei zile din urmă ale săptămănei la al cărei sfârșit sintem, și la cas de neînțelegere ministrului-president Széll deja în ședința parlamentului de luni va pune pe tapet cestiunea cuotel.

Austria. Locul Nemților, în ale obstrucțiunii, l'au luat Cehii. Când ministrul Körber a voit să răspundă la o interpelație făcută în cauza unor turburări, deputații cehi părăsindu-și locurile au năvălit în jurul ministrului, producând un atare șgomot, în cât ministrului i-a fost cu neputință pronunțarea răspunsului. Deputații germani încă n'au rămas simpli spectatori, ci au sărit în ajutorul ministrului fiind gata de a se încăera în ori ce moment cu Cehii. Norocul că președintele camerei a suspendat ședința.

Fiind că nu e speranță, ca budgetul să pōtă fi votat în decursul anului, ministerul austriac se vede necesitat să cēră indemnizare. Diversele partide din Reichsrath s'au și ocupat cu cestiunea acēsta. Cehii încă vor vota indemnizarea, te se va cere de guvern, dară numai pe o lună. Cele alalte partide sint dispuse, ca să o voteze pentru timpul cât va cere guvernul.

Zilele acestea se vor începe debaterile asupra modificării §-lui 14 din constituțiunea austriacă.

În ce privesce administrațiunea, pe cum spun unele ziare, în curind au să se întimple schimbări radicale. Vor fi permutați vre-o patru guvernatori, între cari e și baronul Bourguignon președintele Bucovinei.

Anglia. În Anglia se așteptă cu mare neastimpăr scrii de pe câmpul de luptă. Și ca și când cine știe cu care putere mare ar pōnta acuma Anglezii rășboi, pe lângă cele 70 mil de soldați, ce le au trimis în Africa de sud, au mai chemat sub arme alte câte-va zece de mil. Asta o fac prevēdătorii anglezi, ca să fie gata la toate eventualitățile, când o putere ori alta s'ar amesteca în rășboiul buru-anglez. De Germania, ce e drept, Anglia nu se mai teme, căci a îndestulit-o cedându-i, cele mai mari două insule Samoa. Tot pe calea acēsta s'a împăcat și cu Statele-Unite. Totă frica așadar rămâne față de Rusia și Franța. Dar pe cum spun unele scrii, de Rusia încă nu are să se temă, căci acēsta îi va da pace, îndestulându-se cu înaintarea posesiunilor sale către India.

Imperatul Germaniei, după întâlnirea ce a avut-o cu pārechia domnitōre rusescă în Potsdam și a cărei rezultat e foarte puțin cunoscut în public, erî (Vineri) a plecat în Anglia. Mulți susțin că visita lui la curtea angleză este mai mult privată, pe când alții cred, că e de caracter politic, de o parte pentru că imperatul Wilhelm duce cu

sine și pe ministrul de esterne, er de altă parte, pentru că a așteptat să trecă mai întâi întrevēderea lui cu Țarul.

Spania. Miseria finanțiară la carea a ajuns Spania, incapacitatea poporului de a putē suporta dări mai grele, care incapacitate și-a avut probele sale în turburările din vara trecută, au pus pe gânduri guvernul spaniol. Pentru ca budgetul să se încheie cu escedent, și așa să mai plătescă din multele sale datorii, cabinetul din Madrid a șters din budgetul instrucțiunii mai multe poziții de ale academiilor, fără ca să sufere instrucțiua prin încetarea acestor institute publice, și a redus salarele oficialilor subalterni. Tot spre scopul acesta a sistat mai multe tribunale. În modul acesta i-a succes guvernului ca să încheie finanțele anului venitoriu cu un escedent de 64 milioane pezete.

Transwaal. De câte va zile nu se mai aude nimic pozitiv de pe câmpul de luptă. Buriș tin încă și acuma asediat orașul Ladysmith, și dacă le va succede să-l ia în stăpânire până încă nu ajung trupele angleze de nou sosite în Africa ca să-l despresore. Natalul de o cam dată ar fi pierdut pentru Anglia.

Tot cam așa stă lucrul și pe câmpul de vest al luptei. Aci de asemenea Buriș asediază două orașe însemnate, pe cari inse până acuma nu le au putut ocupa. Au fost mai multe ciocniri parțiale, a căror rezultat inse abia a fost retragerea cetelor angleze în taberele proprii.

Curajul Anglezilor de altă parte începe a cresce. Trupele trimise din Anglia încep a sosi. Până acuma sosită în țara Cap peste 12 mil soldați, dintre cari jumătate fură trimiși ca să alunge Buriș din jurul Ladysmithului. Cealaltă jumătate va pleca pe câmpul de luptă din vest pentru despresurarea orașelor, Kimberley și Mafeking. Buriș încă înțeleg situația, și fiind că se tem din partea sudică, de aceea încep a-și întări pozițiunile de a lungul riului Orange, ocupând mai multe fortificațiuni naturale.

Corespondințe.

De sub Vlădeșu luna lui Nov.

Clarissime Dle Redactor!

Preoțimea din tractul protopopesco al Morlacei și-a ținut în 7 Nov. (șerbătōrea s. Demetriu) sinodul de tōmnă în parochia Fiidul de mijloc. Creșdend că voiu face un serviciu cât de mic cauzei nōstre bisericesci, vē rog să dați publicității următōrele hotăriri și dorințe aduse și exprimate în adunarea numitei preoțimii.

1. Preoțimea din tractul Morlacei i-și exprimă dorința ca la anul 1900, când se va serba bicentenariul Unirei nōstre cu Roma, să se descrie în un opșor întregă istoria nōstră bis. până în prezente, din partea unui bārbat versat în științele istorice. Acel opșor să se trimită fie cărei parochii spre

a se cēti și esplică poporului nōstru, ceea ce numai spre edificarea lui sufletescă pōte servi.

2. Să se plānteze toate locurile interne bis. școl. și parochiali cu altoi nobile întru aducerea a mințe de anul bicentenar, și să se lucre în direcțiunea, ca din sinul Archieceșei să se trimită la Roma o delegațiune, carea să exprime S. Părinte omagiile nōstre.

3. Pentru ajutorarea preoților deficienți sinodul hotăresce, ca de aci în colo fie care preot să solvescă 2% din venitele sale, contribuind la acel fond și bisericile cu câte 12 fl. v. a., er laicii câte cu minimul de 10 cr. de fie care familie.

4. Pentru ameliorarea stării materiale a preoților pe eum și pentru formarea unui fond de salarisare a preoțimii, s'a propus a se roga toți generoșii membri ai clerului, cari voesc a face vre o fundațiune, ca aceea să o facă în favorul salarisării preoților. — Er acei mireni, cari s'au bucurat la Universități etc. de stipendii din fundațiunile făcute de membri bine meritați ai clerului, ajungend la stare materială bună în viața socială, să-și considere de o datorință morală a reînapoia în decursul vieții suma primită ca stipendii, în fondul salarisării preoțimii.

5. Să se rōge organele superioare bisericesci a procura în tot anul o sumă însemnată de intențiuni, cari împărțite la preoții din archieceșă, să se perfacă în favorul fondului de salarisare a preoțimii.

6. Parochiile să se contragă amēsurat proiectului făcut în anul 1888.

7. Unde biserică dispune de averi în arător și fānaț, canonica parochială să se întregescă până la 40 jugere. Contribuțiunea canonicel parochiale să o solvescă biserică. Metretele de 30 litre bucate de până acum pe cum și zilele de lucru toate să se plătescă preotului, er cantorii și feții să-l plătescă poporul separat.

8. Cu privire la ajutorial de stat sinodul se alatura la decisiunile sale aduse în adunările sale din tōmnă anulul trecut și astă primăvară, în cari s'a protestat energie contra modului de împărțire a ajutoriului de stat, degradând pe bunii nostri archierei la rangul de simpli împărțitori.

În privința autonomiei Sinodul a primit cu unanimitate protestul energie al noului paroch al Mărgăului Romul Romoșian, care protest s'a și înat la protocol ca un decis unanim al Sinodului.

P. A.

— 2 Noiembrie 1899.

Onōrata Redacțiune!

Urmările legilor politice-bisericesci sint funeste și de sine înțeles, că și plāngerile în contra lor sint dese. Omenii cu inimă față de biserică și seurbiți de principii jōsnice și de scopuri meschine nu încetază de-a aduce la lumina tabloului trist, în care apare biserică de la introducerea amintitelor legi în cōce.

Preoții cu simțemint, puși ca să pāzescă cu ochi ageri turma cuvintātōre a lui Iesus Christos, trebuie să umble plāngend după credincioșii lor, când îi vēd, că se aruncă cu nepăsare în tina fărădelegilor,

fără ca ei să aibă puterea sau auctoritatea cu carea să-i potă opri. „Preotul nu poate porunci.“ „nu mă poate opri popa.“ „dacă voesc a mă da dracului nu mă poate opri.“ „cuvinte vătămătoare nu-mi poate zice eacî il acus la judecată.“ aceste sînt expresiuni dese și destul de jignitoare pentru un preot, pe cari le-a auzit sau le va auzi tot acela, care voină a-și face datorința, s'a opus sau se va opune din răspuneri acestui curent antropofag, care e fiul acestor legi.

Ni-se zice din partea celor de la cărma dieceselor, că amăsurați cuvintelor profetului: Strigă cu tărie și nu înceta, că trîmbița înaltă vocea ta și spune poporului meu fărădelegile lui. — să predicăm fără preget cuvîntul creștinesc, să sbiețim păcatul și să laudăm virtutea căci atunci credincioșii se vor corege, vor lăpăda pe omul cel vechiu și vor îmbrăca pe cel nou. — Acesta ne e datorința și acesta o și facem în mare parte și dacă s'ar face cu același zel pretutindenea am ajunge la ceva rezultat dar neînsemnat, de ore că omeni se plăcă și ascultă mai tare de acela, care seică că pedepsesc acum ori ce crimă, oră legea Aceluia care pedepsește și răsplătesce pe deplin numai dincolo de mormînt nu e prea tîn, cu acela lasă a se împăca mai târziu.

Ni-se spune apoi că pe cei răi și incoregibili să-i amenințăm cu aceea, că le vom denega binecuvîntările, pe cari biserica le dă creștinilor pe cum: cetirea molitvei în ajunul Crăciunului (unde e datină a se ceti în fie care casă), binecuvîntarea caselor cu apă sfințită pe la boboteză (ajun) etc. ba în urmă să se amenințe și cu aceea că nici în cazul morții nu vor fi provăduți cu cele sînte.

Denegarea celor dintăi cu puțin excepțiuni rămâne fără efect, singură înmormintarea fără ceremonie bisericăscă ar ave efect sigur, dacă de la așa ceva nu ar fi opriți preoții prin Ordinariate, pe cum a fost de curînd un cas. Unde este apoi puterea și auctoritatea preotului, când poporul vede, că acela îl amenință cu multe, în urmă înse nu poate face nimic? Nu să se întorcă de la fărădelegi, cî în butul preotului el se aruncă și mai tare în brațele răutăților, tînîndu-și de fală că a călcat legea lui Dumnezeu și a bisericii și popa nu-l poate opri și pedepsi.

Este posomorit tabloul în care se vede depinsă biserica, această mamă bună care ne poartă în brațe din lăgan până la mormînt, venind cu noi și dincolo de mormînt. Trist spectacol și rele simptome cănd această instituțiune divină, carea singură plătesce după merit, — pe aceia cari luptă sub stindardul ei, — scaldat în sângele Măntuitorului și a miliónelor de martiri, — să fie desconsiderată, strivită și scurtată în dreptările ei de aceia, cari poartă destinele temporale ale țării.

Ca un preot să mai potă servi la altarul Domnului, când știe că cuvintele sale sînt socotite de credincioșii săi numai ca o poveste distractivă, după care nu au de a-și îndrepta viața, trebuie că sau să uite cu totul de datorința sa, să nu aibă inimă, care saltă în bucurie și se revolta în fața fărădelegilor, sau dacă acestea nu le potă, să se depărteze de fa altarul scuturându-și și pulverea de pe picioare și se deplîngă nemângăiat sorțea sîntei maice biserice.

Lucru de dorit și folositor ar fi înse, ca forurile competente vîdînd atîta răutate adusă de amintitele legi; auctoritatea și influința preotului redusă la nulă, zélul religios scădînd cu repeziune, concubinagiul sporindu-se ér moralitatea poporului, care în ori ce stat formeză razimul cel mai sigur și puternic al țării pornind spre ruinare, să păsescă înainte auctorității civile și să esopereze barem atîta ajutor pentru biserica, căt acesta să potă împedea concubinatele și divorțul.

Până atunci înse ar fi datorința prelaților noștri ca sau ei înșiși sau prin delegați — canonicii — să viziteze pe rînd cel puțin parochiile cele mai demoralizate: ba cu ast fel de ocaziuni să nu-și fie de subdemitate a se întretine în vorbire și cu omeni privați și a-și permite a intra chiar în umilele lor locuințe țărănesci. Atari proceduri ar contribui mult la consolidarea moralității și la ștergerea abuzurilor din popor. Momente dulci și fericite ca acestea, ar rămâne neșterse în inimile credincioșilor, de cari cu bucurie și-ar aduce pururea a minte și le-ar istorisi urmașilor lor.

Un cuvînt din gura celor mai mari ar face căt sute din a noastră, căci pe noi s'au dedat a ne asculta cu atît mai rîu cu cît ne aud mai des. Atunci vîdînd poporul cum cei mai mari arătă atîta iubire față de dînsul și se interesează de sorțea lui, s'ar întări în credința și în legea creștinăscă pe cari le ar iubi și tîne.

Preotul Iacob.

Din Tr. Dergei.

Preoțimea tractului protopopesc al Dergei adunată în sinodul de toamnă a adus următoarele deciziuni.

1. Cu privire la taxa pentru fondul preoților deficienți: a) ca și s. bisericii să contribuie la fond după starea materială, de la 1—10 fl. v. a. b) Preoții să contribuie la fond după venitul statorit în fasiunea congruel 2%. c) Preoții, cari se vor cere în deficiență și au lângă sine fi sau consăngeni de aproape, cari ar pută să-l ajute, să fie împărțaiți numai cu jumătate cuota anuală. d) Din venitele fondurilor 3 părți să trecă la fondul vîduvelor și numai 1/4 parte la fondul deficienților.

2. Preoțimea consideră rezolvarea cestiunii salarisării preoților de o cestiune neamănată, întru interesul bisericii și a națiunii.

3. De ore ce poporul credincios e prea îngreunat, să rógă de Prea Veneratul Consistor Archidieceșan și Ilustrul Arhiepiscop, ca să facă apel la inteligența noastră laică și cler, ca împreună să formeze un fond de salarisare.

4. Preoțimea respinge intrarea în autonomia catolică și dorește solidaritatea tuturor dieceselor cu privire la această cestiune.

5. Preoțimea primește ajutorul de stat pe cum și salarisarea, întru căt aceea nu va fi vătămătoare statului și demnității preoțesce și independinței s. noastre biserice.

Noutăți.

Din Archidieceșă. Mult Onor. Ștefan Boeriu paroch în Abásfalva, district. protop.

al Odorheului și Mult On. Gavrilă Ciobăariu paroch în Ghimes, distr. protop. al Giurgeului a fost numiți vice-protopopi onoranți.

La mulți ani!

Din diecesă de Lugos. On. Nicolae Hoza fost paroch în Ieloda, a fost numit de paroch în Reșița-română. — P. S. Dr. Demetriu Radu Episcopul Lugosului a chirotonit întru preoți, Duminecă în 12 a c. pe teologul absolut Mihail Jivanca dispus de adm. par. în Cănadul-sărbesc și pe Aturon Balomiri dispus în aceeași calitate în Balomir.

Pentru Sinodul archid. Pentru Sinodul, care se va tîne în zilele prime a le septemăni viitoare s'au ales delegați, din district protop. al Catinel Ales. Lupan paroch în Silvașul de câmp; district. D. Său-Martin Vas. B. Munteșcu, paroch în Bazias; distr. Fărăgău Ioan Hossu (nu Rosca) din Mlașagul mare; distr. Mediaș: Ioan Mera, din Seica mică — distr. Aiud Ales. Gruița, din Asinip. — distr. Cășoana Aurel Poruț din Dezmir. — distr. Cluș Aug. Cosma din Ferurd. — distr. Arieș George Boeriu din Ciugud. — distr. Cichindeal Dem. Aron din Cichindeal. — distr. Almaș Florian Petran, din Almașul mare. — distr. Mureș Petru Suciu din Săbad. — distr. Pogăceua Ioan Pantea din Rîciu. — distr. Sebeș Nicolae Muntean din Henig. — distr. M. Ujóra George Simu din Gheja. — distr. Treiscaune Ioan Alexandru din Cs. Szt. György. — distr. Indol Ștef. Mariș din Sut. — distr. Giurgeu Ales. D. Donescu din Vaslab. — distr. Ernot Nicolae Pop. din Seulia rom. — distr. Dărja Iis Șerban. din Fizeș. Corpul didactic de la Seminarul teologic va fi reprezentat prin Revér. Du Vasile Rațiu rectorul seminarial.

Știri militare. Cu 1. Novembris s'au făcut următoarele avansări: Victor Petri, înaintat la regimentul 76 de infanterie la rangul de căpitan cl. I. Aurel Petrovici, la regim. 72, căpitan cl. II. Virgil Pîșo, de locotenent la regim. 63. Richard Munsat, de locotenent la 47. Iuliu Mantani, locotenent la 4. Iosif Baltezan, de locotenent la 87. Aurel Popian, de sublocotenent la 43. George Ivașcu, la 32. Emil Herbay, la 14. Miron Goga, la 49. Ardelean Miclescu, la 59. Nicolae Rușiu, la 13. Alexandru Călcunariu, la 14. George Cioban, la 33. Romul Maniu, la despărțemîntul sanitar 24. Teodor Andreă, de căpitan cl. II. de tren, Eugen Pop. de căpitan cl. I. la 68. Dr. Victor Corbul, medic la regimentul de cl. II, la rang de cl. I. la regimentul 39. — Ioan Humișă, major la regimentul 21 de infanterie, s'a reactivat. Victor Rus, locotenent-vîntor la batalionul 22 s'a împărțit în statul-major; Ioan Voic, căpitan la regimentul 64 s'a transferat la regimentul 2 de infanterie. Corneli Cosgaria, locotenent la 55. Aurel Anca, medic de regiment. la 51. Aurel Maniu, medic superior din Lemberg. la regimentul 44 de infanterie. — Constantin Lălescu, căpitan la reg. 43 de infanterie, fiind distins cu expresiunea prealnaltei mulțămiri a primit hredalia pentru merite; George Petrovan, căpitan la 52 și Șimon Drăgan, căpitan la 64. — Nicolae Neagoș, infanterist la regimentul 43, fu distins cu crucea de argint pentru merite, scăpînd o femeie cu periclitarea vieții sale de înecare.

De la București. Duminecă trecută s'a deschis la Ateneu expoziția de pictură a artiștilor în viață, cum și expoziția de tablouri, din cari se vor alege cele mai vrednice de a fi trimise la Paris. Expoziția cuprinde 240 tablouri și 30 sculpturi.

Scolastic. Despart. Pogăceua. Reun. invet. archid. își va tîne adunarea generală la 28. Nov. în Său-Georgiu de Cămpie.

Producțiunea teatrală. Reuniunea pompierilor voluntari din Blăș aranjază Marți în 21. Oct. o producțiune teatrală împreună cu joc în sala cea mare de la „Otel Univers“. Se vor preda piesele: „Zăpaciții“ și „Leac pentru soare“.

† Necrolog. Din Lugos se anunță morțea lui Emil Bardossy inspector regesc dematricula.

† Odihniță în pace!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Viața și operele lui
Andrei Murășan.

(Continuare.)

Cătră 1857 poeziile lui Murășan devin tot mai rare, ér după 1857, putem zice, că încetă cu totul. Acum pe poet nimic nu-l mai pôte însufleți, nici chiar evenimentele epocale de la 1859, cum a fost sguduirea Italiei și unirea Principatelor române. Națiunea română aștepta cu dor, să mai audă resonând lira lui, și Iosif Vulcan numai acestei dorințe i-a dat expresiune, când la 1861 scrie poesia sa: Cătră Andrei Murășan, în care rógă pe poet să mai cânte pe lira sa plăcută:

Poete al națiunii, poete 'ncununat,
Tu mângăerea noastră și fala 'n viitor;
Ce ne cântași o dată de sfînta libertate,
De ce azi nu resonă acordul tău sonor?
Ani mulți sburară
În patimi ne'ncetat,
Și lira ta cea, care
Cu totul a 'ncetat
Poete al națiunii, apucă lira ta,
Națiunea te așteptă, ah! cântă nu 'nceta!

Ce sêrbătore fuse la 'ntăia ta cântare,
Atuncia iaviasse poporul meu român;
Salta de bucurie atuncia mic și mare,
Părea că 'ntinerise chiar ast pămînt bêtîn.
În codri sus pe munte,
Și jos în vâlcea,
În câmpuri și ori unde
Tot „sunetul“ suna
Apucă ér la mână plăcută lira ta,
Națiunea te așteptă, ah! cântă nu 'nceta.

În suferința mare, în nópcea 'ndelungată,
Când junii, bărbați și tineri cu toți-au desperat;
Furași din cer schintee ca Prometeu o dată,
Și-ai dat viață nouă la un popl desperat.
Deci azi când cruda sôrte
Acuma a 'ncetat;
Din somnul cel de mórte
Romănu-i deșteptat:
Poete 'ncununat, apucă lira ta,
Națiunea te așteptă, ah! cântă nu 'nceta!

Poetu 'n asta lume nu este pentru sine
El este dat națiunii de-apostol și profet;
Căci Domnul când voeace să facă ceva bine,
Atuncia el crează națiunii un poet.
Minunea asta sfîntă puțină aș căpêtat;
Și-aceia de nu cântă
Permit un greu păcat
Poete al națiunii, apucă lira ta
Națiunea te așteptă, ah! cântă nu 'nceta!

Perit-a négra cêtă, furtuna blăstămată,
Avem o luptă înă dar lupta cea mai grea;
La fapte sus cu toți, acum sași nici o dată,
Sași ne-om săpa mormîntul, în veci ori vom via.
O! cântă 'n ton de tunet,
Și 'n șópte de zefiri;
Uniți-vê în euget,
Uniți-vê 'n simțiri!
Poete-al libertății, apucă lira ta,
Un semn ei mai așteptă și toți te vor urma!')

În zădar! Poetul mai mult nu va cânta,
mai mult nu va publica nimic nou, în retragerea sa, muncit de suferințe, de nedreptăți, de decepțiuni și de misantropism adórme cu totul.

1) Fôea pentru minte, inimă și literatură; 1861 Nr. 30.

VII.

Mórtea.

Traduce din Noptile lui Young. Ediția primă a poeziilor. Sînt primite cu puțină însuflețire. Ediția a doua a poeziilor. Premiarea lui Murășan de cătră Asociațiunea transilvană. Morbul. Mórtea. Înormintarea. Parastase. Reînormintarea. Monumentul.

În anul din urmă Murășan retras de sgomotul vieții se mai încercă încă o dată pe terenul poeziei cu traducerea Noptilor lui Young. 1)

Ce sînt Noptile lui Young? — Nisce meditațiuni adince, scrise cu condeiul încins în negrul noptilor, ca cu atât mai négră să se zugrăvescă lumea această trecătoare și cu atât mai strălucită și mai glorioasă să apară lumea ceea alaltă, lumea înmortalității. Ele cuprind 24 nopti, fie care parte este de sine stătătoare; conținutul lor variu și profund stórce admirațiunea tuturor. Timpul, medicina contra friceii de mórte, uitarea morții, natura morții, înmortalitatea, liniștea și singurătatea nocturnă, tristeța și miseria, mintea, consciința, virtutea, Dumnezeu ș. a. sînt tot atâtea obiecte profunde pentru aceste meditațiuni. Ele cu natura lor, care cere retragere de sgomotul lumii acesteia pline de necasuri, dureri și suferințe, atât de bine s'au potrivit cu natura poetului nostru din anul de pe urmă. Apêsat de grijile traiului, sdrobotit de valurile vieții, amărit de perfidia și reutatea ómenilor, sufletul seî atît de bine s'a nimerit cu sufletul lui Young, pe care perderile familiare îl aruncară în brațele suferințelor, de cari numai în meditațiunile sale nocturne își află mângăere. Felul de a afla mângăere în retragere, în liniște, în singurătate, îl face pe Murășan să traducă din Noptile lui Young. Însé din traducerea această numai după mórtea poetului aș apărut în Fôea pentru minte, inimă și literatură câte va fragmente, traduse destul de poetic. 2)

Tot în acest timp se ocupă poetul și cu poeziile sale cele vechi, le adună, le arangéză, și le găteace pentru a le da tóte la olaltă în mână publicului român, cu atât mai virtos, căci din tóte părțile îi sosiaș în privința această rugări și provocări, cari parte îl asigură, parte îl încurajă.

Deci pe la începutul anului 1862 scóte la lumină de sub tiparul lui Ioan Gótt în Brașov un volum frumos din produsele lirei sale sub titlul: Din poeziile lui Andrei Murășan. Opul se estinde de 222 pagine în 8º mic și conține 67 poezii, între cari sînt 53 „poezii ocazionale“, 14 „versiuni și imitari de fabule și istorióre în metru“, ér înainte volumului este o prefată.

1) Eduard Young (Jöng), poet englez, s'a născut la 1681 în Upham în Anglia. Studiile și le-a făcut în șcôla din Westminster, apoi a studiat drepturile în Oxford. În etate de peste 40 de ani a intrat în statul preotesc, în 1730 primesce parochia Welwyn în Hertford, unde s'a și căsătorit, dar în scurt își perde și soția și cei doi copii vitregi, această perdere îl îndemnă să scrie poema Night-thoughts adecă: Cugetări nocturne, cu care și-a făcut nume. Cele alalte opere ale sale sînt de o valóre inferióră. A murit la 12 April 1765 în Welwyn.

2) Fôea pentru minte, inimă și literatură; 1864 Nr. 1 și urm.

În prefata această, după ce reamintesco cu puține cuvinte despre viața sa din Brașov și despre motivele cari l-au îndemnat să primescă oficiul la guvernul cesaro-regesc din Sibiu, spune, că el nici ca concipist și translator încă n'a încetat de a continua cu poesia.

Apoi trece la valórea poeziilor sale: „Broșura această cuprinde tot decursul juniei mele, și tóte neajunsele, ce trecură peste mine. — Ea începe cu cele mai dintăiu încercări ale musei mele, ér de procede bine ori rău, tinerețele mele să răspundă, căci ele pórtă culpa; fiind că eu m'am pomenit scriind la versuri. Apoi „pécatele tinerețelor nu le comemora Dómné!“ — Eu sum de părere, că de la un june de 20—21 de ani, încă nu se póte cere lucru așa de serios. — Ajunge, dacă tinérul propășind cu anul, înaintează și cu spiritul, care acum în conțelegere cu gustul, alege și prelucrá temele, după cum îl conduce geniul și fantasia lui Îmi aduc a minte de zisa unui profesor, ce avu în gimnas și pe care ni-o spuse mai de multe ori; acela zicea: „Nu este om bun pe lume, care să nu aibă și ceva rău;“ și din contră: „Nu este om rău pe lume, care să nu aibă și ceva bun în sine.“ Așa merge prea firesce și cu cărțile: nu este carte bună, să nu aibă și ceva rău într'însa; și érá-și nu este carte rea, să nu aibă și ceva bun. Prin urmare această cutez a zice și de versurile mele: la unii le vor plăcé, ér la cei mai mulți póte, că nu vor plăcé.“

În fine promite o nouă ediție, dacă i-se vor petrece în timp scurt poeziile. În noua ediție promite a da tot o dată și piese noue.

Amicul Școlii din Sibiu în dată după apărerea opului, grăbesce a-l face un frumos reclam: „Un ram a literaturii române, care Românii de din cóce de Carpați până acum nu l-au reprezentat, étă că acum sînt fericiți a-l reprezenta prin un op de mare însemnătate pentru tot sufletul român. Din poeziile renumitului poet Andrei Murășan vedem esite în Brașov la Ioan Gótt în număr aprópe de 70. Cât am dorit noi această! și câtă e astăzi bucuria noastră! Lirei acestui poet, care la început a răpit inimile tuturor Românilor, cine va fi acel Român din Dunăre până la Tisa și Carpați, care să nu-l dea loc în clenodiile lui cele mai scumpe. Sublimitatea ideilor, dulcêta împreunată cu grandórea, care caracteriséză pe acest poet, puritatea neafectată a limbii, care îl înălță peste toți cei alalți poeți ai românimii, și în urmă direcțiunea ce a luat-o în paradisul poeziei, sînt tot atâtea momente, cari îl recomandă azi tot sufletului român și îl vor recomanda în tóte timpurile etc.“ 3)

(Va urma.)

Prof. Ioan Baș.

3) Amicul Școlii; 1862 pag. 48.

